

Bokföringsnämndens kommunsektion, 16.9.1996

3. Utlåtande om värdering av pensionsansvar/Detta utlåtande har upphävts och ersatts med utlåtande 89/2009

Inledning

En kommun och en samkommun, som har avtal om betalning av sk. gamla pensioner, vilka avtal har slutits utanför KTAPL-systemet, bör enligt den anvisning som bokföringsnämndens kommunsektion den (8.1.996) gett, registrera de ansvar som hänför sig till ovanstående pensioner som obligatorisk reservering eller uppta deras belopp i bilageuppgifterna till balansräkningen.

En enhetlig definition av pensionsansvaren är en krävande och arbetsdryg uppgift. De kommunala samfundens pensionsstadgar avviker från varandra, fastän grundläggande fakta ofta har givna modellstadgar som förebild. Samma kommunala samfund kan dessutom ha för tjänsteinnehavare och för arbetstagare egna regler som avviker från varandra på ett märkbart sätt. Uppgörandet av anvisningar för en noggrann utredning av pensionsansvaret skulle förutsätta att innehållet i samtliga pensionsregler utreds och att detta uppdateras med eventuella förändringar.

Avsikten med denna allmänna anvisning är att definiera de principer enligt vilka beloppet av de ansvar som skall upptas i bokföringen i kommuner och samkommuner skall kunna uträknas på ett tillräckligt enhetligt och noggrant sätt med en rimlig arbetsinsats. Grundpremisserna i utlåtandet är, ett den som uppgör uträkningarna över pensionsansvaret äger kunskap om grunderna i försäkringsmatematik. Dessutom förutsätts, att beloppet av pensionsansvaret och de uträkningar som ligger till grund för detta har verifierats av en person som avlagt försäkringsmatematikerexamen.

Utgångsuppgifter för uträkningen

För att kunna uträkna pensionsansvaret bör man utreda pensionstagarens

- personbeteckning eller födelsetid och kön
- månatligt pensionsbelopp
- pensionsslag (ålders-, invaliditets-, eller familjepension)
- framtida pensionsförmåner (t.ex. eventuell familjepensionsrätt)

För att kunna uträkna ansvaret för de framtida pensioner som gäller personer som står i tjänsteförhållande, bör man utreda för dessa personers vidkommande

- personbeteckning eller födelsetid och kön
- uppskattning om pensionens belopp
- pensionsålder

Om antalet personer som står i tjänsteförhållande i relation till de pensioner som har börjat löpa är ringa, är det tillräckligt att utreda antalet personer som står i tjänsteförhållande och deras åldersfördelning.

Principer för uträkning av ansvaret

Principerna för uträkning av pensionsansvaret varierar i någon mån beroende på om det är fråga om en pension som har börjat löpa eller en framtida pension, samt beroende på vilket pensionsslag det är fråga om. I det enklaste fallet uträknas ansvaret (V) som livränta ur formeln

$$V = E * (N_{x_1} - N_{x_2}) / D_x \text{ där}$$

E = pension mk/år

x_1 = ålder som står i beroendeförhållande till pensionsslag och pensionsålder (t.ex. ålderspension som börjat löpa $x_1 = x$ och $x_2 = 4$)

x = personens ålder

I ansvarsuträkningen används D- och N-tal enligt bilaga 1, där man som kalkylränta väljer tre procent årlig ränta samt som mortalitet APL-enlig mortalitet med åldersförskjutningar för män om -2 och för kvinnor om -11 år. Som ålder kan man antingen använda åldern vid det år då uträkningen av ansvaret görs, eller åldern vid detta år + 1/2 år, eller också åldern med en månads noggrannhet vid den dag då uträkningen av ansvaret görs.

Kalkylräntan väljs i praktiken så, att den motsvarar en placeringsintäkt överstigande APL-indexets förhöjningar, vilken intäkt skulle under ett långt tidsintervall erhållas på ett belopp som är lika stort som pensionsansvaret. Räntan inverkar på ansvarsbeloppet så, att ju lägre räntan är desto större blir ansvaret. Man får ansvaret således uträknat på ett betryggande sätt genom att välja en tillräckligt låg ränta. Som räntefot föreslår kommunsektionen tre procent, enär en placeringsintäkt som under ett långt tidsintervall överstiger APL-indexet med tre procent kan anses som realistisk.

Om man har använt någon annan räntefot eller någon annan än en APL-enlig mortalitet, bör man avge utredning om detta i bilageuppgifterna till balansräkningen. Likaledes bör man i bilageuppgifterna utreda de i uträkningen använda uppskattade faktorerna.

Ansvaret för en invaliditetspension som börjat löpa och för en framtida ålderspension som ansluter sig till densamma, kan uträknas på basis av pensionsansvaret för en ålderspension som börjat löpa och som gäller en person av motsvarande ålder och motsvarande kön. Härvid beaktas inte rehabilitering ej heller ett smärre antal personers mortalitet avvikande från den allmänna mortaliteten.

Ansvaret för en familjepension som börjat löpa kan beräknas på basis av pensionsansvaret för en ålderspension som börjat löpa och som gäller en person av motsvarande ålder och motsvarande kön.

Ansvaret för en framtida familjepension som ofta hör till ålderspensioner samt till invaliditetspensioner som börjat löpa, kan beräknas av på individnivå erhållna uppgifter med tillämpning av allmänna försäkringsmatematiska principer. Om man inte kan erhålla behövliga uppgifter för att kunna göra en noggrann uträkning, kan man som framtida ansvar för familjepensioner uträkna 15 procent av sammanlagda beloppet av ansvaret för de invaliditets- och ålderspensioner som börjat löpa.

För de arbetstagares del som ännu är i tjänst kan man uträkna det framtida pensionsansvaret, då åldersfördelningen är känd, genom att som pensionsbelopp använda genomsnittlig pension för pensionstagare. För att ansvaret för de framtida pensionerna beräknat med ett dylikt kollektivförfarande skall bli så stort som möjligt, kan utgå från antagandet att alla som ännu är i tjänst är kvinnor. Alternativt kan man uträkna det framtida pensionsansvaret ännu noggrannare om utgångsuppgifter finns att tillgå i tillräcklig omfattning.

Justering av pensionsansvaret

Beloppet av pensionsansvaret bör i bokslutet justeras årligen eller om väsentliga förändringar i de omständigheter som inverkar på pensionsansvaret inte har inträffat, utförs justeringen med tre års intervaller.

BILAGA 1, D- och N-tabeller